

Dary przyjaźni

To jedna z największych donacji w historii instytucji – a zarazem szeroka prezentacja najnowszych nabytków kolekcji, ukazująca skalę i międzynarodowy charakter relacji Muzeum z artystkami i artystami współczesnymi.

Ekspozycja, zlokalizowana w dwóch oddziałach – ms1 i ms2 – opowiada o darze jako szczególnej formie budowania wspólnoty, relacji i zaufania. Pokazuje, że kolekcja muzealna jest efektem solidarności artystycznej i współpracy ponad granicami.

To szczególnie ważne dla Muzeum Sztuki w Łodzi, które wyrasta z gestu obdarowania: z przekazania Międzynarodowej Kolekcji Sztuki Nowoczesnej grupy "a.r." – Łodzianom, w 1931 roku. Instytucja Muzeum powstała jako rezultat decyzji administracyjnej, ale też jako efekt przyjaźni i artystycznej współpracy. Katarzyna Kobro, Władysław Strzemiński, Henryk Stażewski, Jan Brzękowski i Julian Przyboś nie tylko uformowali nową kolekcję – zaprojektowali nowy model instytucji. Oparli się na zaufaniu i wymianie, a nie wyłącznie na prawie własności. Dzięki pozyskanym przez nich darom od artystów europejskiej awangardy – m.in. od Hansa Arpa, Alexandra Caldera, Theo van Doesburga, Maksa Ernsta, Fernanda Légera, Kurta Schwittersa, Sophie Taeuber-Arp, Georges Vantongerloo – w Łodzi powstała kolekcja o międzynarodowym znaczeniu.

Wystawa "Dary przyjaźni" aktualizuje tamten założycielski gest. Pokazuje, że sztuka może funkcjonować i cyrkulować poza logiką rynku – jako gest solidarności, znak relacji i zobowiązanie wobec wspólnoty. Szczególnym punktem odniesienia pozostaje tu także donacja "Polentransport 1981" Josepha Beuysa – dar, w którym równoważą się artystyczna przyjaźń i społeczna solidarność. Dziś, w czasie narastających napięć ekonomia daru ponownie nabiera szczególnego znaczenia.

W 2024 roku Muzeum Sztuki w Łodzi skierowało do artystek i artystów list, w którym przywołało narodziny kolekcji "a.r." i wspólnoty budowanej przez czyny. Apel był wyrazem ponownego otwarcia Muzeum na intensywną współpracę międzynarodową. Rezultatem jest największa fala darów dla Muzeum od czasu historycznej kolekcji grupy "a.r." z 1931 roku. Część przekazanych dzieł została włączona do wystawy stałej "Sposoby widzenia. Kolekcja Muzeum Sztuki w Łodzi" w 2025 roku.

Artystki i artyści, którzy zdecydowali się wesprzeć w ten sposób Muzeum Sztuki, różnie postrzegają znaczenie daru, ale zgadzają się co do wagi samego aktu. "To było objawienie – móc zapoznać się z twórczością Kobro i Strzemińskiego w jej naturalnym kontekście" – skomentował brytyjski artysta Liam Gillick, który po raz pierwszy był prezentowany w Muzeum Sztuki w 1995 roku. "Podczas tej pierwszej wizyty przekazałem prace do kolekcji i czuję się ogromnie zaszczycony, że mogę to zrobić ponownie po trzydziestu latach. To mój hołd dla tych pionierów awangardy". Na wystawie "Dary przyjaźni" znajdują się prace artystek i artystów związanych z Muzeum Sztuki w Łodzi od lat (m.in. Liama Gillicka, Sharon Lockhart, R.H. Quaytman), twórczyń i twórców współpracujących z muzeum w ostatnim czasie (m.in. Veroniki Hapchenko, Agaty Ingarden, Nikity Kadana, Wendelien van Oldenborgh, Mykoly Ridnyiego, Aury Rosenberg, Wilhelma Sasnala, Janka Simona i Antona Vidokle) oraz osób, których dzieła dołączają do kolekcji teraz (m.in. Andrei Fraser, Ghislaine Leung, Josiaha McElheney'ego, Johna Millera, Jeffa Preissa, Willema de Rooija, Hito Steyerl, Franza Erharda Walthera i Gabriele Stötzer). Wiele z realizacji to monumentalne instalacje, które wzbogacają zbiory instytucji, w której tak ważny jest namysł nad projektowaniem przestrzeni. Zwiedzający mogą zobaczyć również prace powracające do muzeum na stałe – dzieła znane z wcześniejszych wystaw czasowych, które teraz trwale dołączają do kolekcji. Kilka obiektów zasygnalizuje także dar

Richarda Demarco (osobna prezentacja jest planowana na lata 2027-2028).

Wystawa prac tych artystów pyta, co symbolizuje przekazanie dzieła do kolekcji publicznej w 2026 roku, w epoce, w której wszystko podlega wycenieniu? Co dzisiaj oznacza: "dawać", "przyjmować", "odwzajemnić"? Czy wdzięczność obdarowanego stoi w sprzeczności z bezinteresownością donatora? Czy wciąż możliwy jest gest, którego nie daje się zredukować do transakcji?

"Dary przyjaźni" przypominają, że Muzeum, choć może być rozumiane jako miejsce przechowywania dzieł sztuki, jest także przestrzenią odwzajemniania - instytucją, która istnieje dzięki relacjom i dlatego jest za nie odpowiedzialna. Wystawa przypomina przeszłość Muzeum Sztuki w Łodzi i pokazuje najnowsze dary. Mówi także o przyszłości instytucji publicznej, która odczytuje na nowo historię awangardy jako zobowiązanie do budowania wspólnoty poprzez sztukę.